

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики

ЛАЛАК ОЛЬГА АНДРІЇВНА

УДК 007 : 316.77 : 352.07] (438.32)

**СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ЛЬВОВА)**

27.00.06 – прикладні соціально-комунікаційні технології

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка».

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Литвин Микола Романович,
Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України,
директор

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій,
Гранчак Тетяна Юріївна,
Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського
НАН України, завідувач відділу
політологічного аналізу

кандидат наук із соціальних комунікацій,
Сищук Олексій Андрійович,
Інститут журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
асистент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Захист відбудеться «29» червня 2016 року об 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.34 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ-119, вул. Мельникова, 36/1, Інститут журналістики.

Із дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці ім. М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: м. Київ, вул. Володимирська, 58.

Автореферат розіслано «27» травня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат технічних наук, с. н. с.

Т. В. Скотникова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Намагання теоретично осмислити всю сутність і функціональність міжкультурної комунікації ще не досягли свого апогею. Дедалі частіше дана проблематика стає об'єктом перехресних досліджень учених різних галузей соціогуманітарних наук. Інтеркультурна комунікація, як систематичний комплекс регульованих дій, призводить до цілого спектру соціальних результатів та впливає на комплексний розвиток соціально-політичного буття людини – створюються нові спільноти і відносини між ними, інституційні структури духовного походження, зв'язки між народами і державами, інформаційні канали. Міграційні процеси у світі, в межах України та у «відкритому для світу» Львові зокрема, актуалізують необхідність використання культурних механізмів мінімізації суспільної напруги і запобігання насильству, розробки наукових підходів до налагодження цивілізаційного діалогу й полілогу, реалізації політики міжкультурної взаємодії в межах громади, міста, регіону.

Існує потреба в запровадженні нових стандартів у комунікаційну дійсність за допомогою соціально-технологічних програм, що сприяють культурній інтеграції та запобігають асоціальним проявам усередині країни та на міжнародній арені. Це дозволить комплексно висвітлити концептуальні стратегії управління процесами міжкультурної комунікації системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, довести вагомий вплив соціально-комунікаційних технологій та масово-інформаційних продуктів на налагодження інтеркультурного порозуміння.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у відповідності до наукових напрямів: моделювання міжнародних інформаційних потоків; інформаційно-аналітичне забезпечення внутрішньої та зовнішньої політики; національний, регіональний та місцевий брендинг, а також у межах науково-дослідних робіт кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка»: «Аналіз інтеграції європейських посткомуністичних держав в ЄС та НАТО: досвід для України» (№ держреєстрації 0109U003464) та «Інформаційно-комунікаційні та політико-правові фактори трансформації системи міжнародних відносин на початку ХХІ ст.» (№ держреєстрації 0113U005278, 2013–2017 рр.).

Мета дослідження – виявити основні теоретико-методологічні засади і концептуальні технології соціально-комунікаційного забезпечення гармонійної міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова).

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– категоріально ідентифікувати суб'єкти суспільних відносин, які спроможні впроваджувати професійні стандарти для створення компромісної комунікаційної дійсності та реалізовувати соціально-технологічні програми толерантизації;

– розкрити пріоритетні напрями соціально-комунікаційної діяльності системи місцевого самоврядування Львова в рамках забезпечення гармонійної міжкультурної комунікації (муніципальна влада, міста-побратими, міста-супутники,

іноземні представницькі структури);

- з'ясувати критерії соціально-комунікаційної технологічної оптимізації міжкультурної взаємодії неурядових організацій міста (на прикладі Львова);

- запропонувати ефективні методико-технологічні підходи до організації та практичного втілення міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування Львова та інститутів громадянського суспільства (інтерактивний захід «жива бібліотека», соціально-комунікаційна технологія мозкового штурмування, компетентне впровадження міжкультурної освіти);

- означити мас-медійні передумови створення та поширення мемів як комунікаційних технологій неоголошеної «гібридної» кібер-війни Російської Федерації проти України;

- проаналізувати історико-ментальні засади формування західної та східної української діаспори, комунікаційні технології національно-культурних товариств та, за результатами СВОТ-аналізу, вказати на основні шляхи здійснення соціальних комунікацій між закордонним українством і материнською нацією.

Об'єкт дослідження – соціально-комунікаційні технології міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Предметом дослідження виступають основні прикладні характеристики соціально-комунікаційної взаємодії, критерії технологічної оптимізації міжкультурної комунікації системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова).

Методологічна основа дослідження соціально-комунікаційних технологій міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства ґрунтується на принципах науковості, об'єктивності, системності, всебічного та комплексного аналізу досліджуваних процесів і явищ. Серед застосованих загальнонаукових та спеціальних методів дослідження використано: діалектичний – для представлення предмету дослідження у його соціальних зв'язках і залежностях; історико-логічний, що сприяв вивченню генетичних витоків понять міжкультурної комунікації та соціальних комунікацій; соціальнокомунікаційний та інформаційний методи – спричинили виявлення соціальних комунікацій як середовища існування міжкультурних взаємин. Системний аналіз дозволив з'ясувати логічну пов'язаність завдань праці; індуктивний метод допоміг підготувати проміжні висновки; структурно-функціональний підхід конкретизував завдання окремих суб'єктів у процесі міжкультурної інформаційно-комунікаційної взаємодії; когнітивний аналіз предмету дисертації, процеси синтезу та аналізу сприяли розробці структурно-логічних моделей формування толерантної міжкультурної комунікації. Біхевіористський метод застосований для розгляду поведінки індивідів у ситуаціях соціально-комунікаційної взаємодії, критичний аналіз джерел сприяв уточненню змісту досліджуваних понять у контексті соціально-комунікаційних взаємин.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні соціально-комунікаційних технологій міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова).

Уперше:

- наведено рекомендації щодо технологічно-правильної побудови толерантного комунікаційного процесу суспільних інститутів;
- охарактеризовано специфіку методики інтерактивного заходу «жива бібліотека» в контексті гуманізації соціальних культурно-комунікаційних відносин;
- визначено процес колективної генерації ідей як соціально-комунікаційну технологію, що прямо пов'язана з оптимізацією міжкультурних взаємин і передбачає вивчення нагальних проблем інтолерантного ставлення у соціокультурному просторі;
- запропоновано трактування мемів та Інтернет-мемів як соціально-комунікаційних технологій інмутації; зазначено інституційно-процедурні аспекти їх застосування в інформаційному середовищі «гібридної» війни;
- резюмовано основи міжкультурної соціально-комунікаційної співпраці материнської держави з представниками національно-культурних товариств за допомогою аналітичної таблиці СВОТ-аналізу.

Удосконалено:

- тлумачення міжкультурної комунікації з точки зору соціально-комунікаційних взаємин системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства;
- критерії соціально-комунікаційної технологічної оптимізації міжкультурної взаємодії неурядових організацій міста;
- рекомендації щодо комунікаційних технологій гармонізації міжкультурної комунікації та її важливого компоненту – освіти.

Набули подальшого розвитку:

- основні принципи здійснення міжкультурних публічних зв'язків: Львівською міською радою з містами-побратимами, містами-супутниками у рамках агломерацій; іноземними представницькими структурами;
- візія бібліотеки як соціального інституту, що застосовує інноваційні соціально-комунікаційні технології для гармонізації міжкультурної комунікації під впливом соціокультурних і технологічних перетворень;
- реалізація міжнародних соціально-технологічних програм суб'єктами закордонного українства та національно-культурних товариств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні практики міжкультурної комунікації через призму глобальної трансформації значення і прикладних аспектів соціальних комунікацій. Праця стане в нагоді органам державної влади, представникам муніципальної влади міста і громадських організацій, діаспорних утворень, культурних і мистецьких центрів – для практичного втілення соціально-комунікаційних технологій.

Результати дисертаційної роботи можуть використовуватися при викладанні навчальних курсів, при написанні підручників і навчальних посібників за напрямом підготовки 6.030204: «Теорія та практика комунікації» та «Основи засобів масової комунікації», «Зв'язки з громадськістю», «Теорія та практика міжкультурної комунікації», «Конфліктологія та теорія переговорів», «Технології міжкультурних комунікацій».

Особистий внесок здобувачки. Дисертаційна праця та фахові публікації, у яких викладено основні положення роботи, виконані авторкою одноосібно.

Апробацію результатів дослідження проведено на засіданнях і методологічних семінарах кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка». Основні положення і висновки праці апробовані у виступах дисертантки на 7 міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях : IV Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми конструкції та розвитку форм самоорганізації людських спільнот» (Київ; Лондон, 21–28 квітня 2011 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Україна в системі глобального інформаційного обміну: теоретико-методологічні аспекти дослідження і підготовки фахівців» (Львів, 27 травня 2011 р.); II Всеукраїнській науковій конференції «Україна в системі глобального інформаційного обміну: теоретико-методологічні аспекти дослідження і підготовки фахівців» (Львів, 25–26 жовтня 2013 р.); IV Міжнародній науковій конференції молодих вчених «Гуманітарні та соціальні науки 2013» (Львів, 21–23 листопада 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна інформація: концептуальні та прикладні виміри» (Київ, 19 квітня 2013 р.); Науковій конференції «Інформація та безпека» (Варшава, 5 лютого 2015 р.); Міжнародній науковій конференції «Імперія – Союз – Федерація»: «Безперервність і зміни в політиці та суспільному житті Росії» (Варшава, 2 червня 2015 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, з них: 4 статті у фахових виданнях із соціальних комунікацій, 3 фахові статті з суміжної галузі наук – політології, 1 у зарубіжному науковому виданні (якому присвоєний міжнародний стандартний номер періодичних видань: ISSN 2073-0071), 1 в науковому журналі (який включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз: ISSN 2304-5809), 5 тез у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (353 позиції на 42 сторінках). Основний текст викладено на 176 сторінках. Загальний обсяг роботи – 218 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, подано об'єкт і предмет, визначено ступінь наукового опрацювання проблеми, сформульовано мету і завдання, розкрито наукову новизну, практичну цінність дисертації, зв'язок праці з науковими програмами, описано методи дослідження, наведено відомості про структуру та апробацію положень роботи.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади дослідження прикладних комунікаційних технологій в системі соціальної діяльності міжкультурних суб'єктів**» категоріально ідентифіковано ключові поняття праці.

Підрозділ 1.1 «**Джерельна база і методологічний апарат аналізу соціально-комунікаційних технологій міжкультурної комунікації системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства**» присвячено

розгляду наукового доробку попередників за тематичними критеріями. Систематизовано дослідницькі праці з питань комунікації та суміжних понять (А. Садохіна, А. Соколова, В. Гулая, В. Коломійця, Г. Почепцова, Л. Климанської, Л. Коннікової, О. Сищука). Вказано доробки науковців Б. Слющинського, В. Аксьонової, І. М'язової, Л. Короткої, Л. Ляпіної, Л. Коннікової, О. Кучмій, Т. Колбіної, що предметно вивчали міжкультурну комунікацію. Наведено узагальнення щодо соціальних комунікацій як окремої галузі наук (В. Іванова, В. Корнєєва, В. Різуна, Г. Синоруб, О. Холода, Ю. Горбаня). Проаналізовано спеціальні студії соціально-комунікаційних та маніпуляційних технологій, інформаційно-комунікаційного простору у фахових виданнях А. Ляценка, А. Соколова, В. Корнєєва, В. Різуна, Є. Цимбаленка, І. Рибак, О. Мар'їної, О. Холода, Т. Подашевської та ін. Комунікаційну діяльність органів місцевого самоврядування підкреслено у розвідках Г. Музиченко, Л. Бунецького, О. Богородецької, О. Дженжебір, О. Кучмій, О. Сищука, О. Чекмишева, Т. Науменко. Окремі аспекти автоматизації інформаційно-бібліографічного обслуговування розглянуто у працях В. Струнгар, І. Давидової, Л. Колечкіної, Н. Веретеннікової, Т. Гранчак. Проаналізовані історіографічні студії ще раз засвідчили наукову актуальність дослідження соціально-комунікаційних технологій міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Аналіз соціально-комунікаційних технологій суб'єктів суспільних відносин проведений шляхом комбінації таких методів дослідження: діалектичний; історико-логічний; соціальнокомунікаційний; інформаційний; системний аналіз; індуктивний метод; структурно-функціональний підхід; когнітивний аналіз; процеси синтезу та аналізу; біхевіористський метод; СВОТ-аналіз; критичний аналіз джерел. Водночас застосовано емпіричні методи написання праці, зокрема метод включеного спостереження та вільної бесіди з респондентами. У процесі дослідження соціально-комунікаційної діяльності неурядових організацій та іноземних представницьких структур, застосовано теоретико-методологічні знання та практичні навички, отримані в ході міжнародних наукових стажувань (Літня школа польської мови, літератури та культури при Шльонському університеті в Катовіце у серпні 2008 р.; Міжнародна програма «Навігатори між культурами» у 2009 р. та Всеукраїнський проект «Активні Громадяни» у 2011 р. Британської Ради в Україні; стажування у відділі закордонної співпраці Львівської міської ради у 2010 р.; лекційні та практичні заняття у Московській зимовій школі іудаїки в 2012 р.).

У підрозділі 1.2 **«Категоріальна ідентифікація комунікаційних технологій суб'єктів міжкультурної діяльності»** наведено дослідження міжкультурної комунікації в контексті глобальної трансформації значення та ролі соціальних комунікацій, з'ясовано суміжні поняття та їх трактування. Виокремлено суб'єкти соціальної діяльності, які причетні до інтеркультурної взаємодії. Подане власне тлумачення міжкультурної комунікації як інтеграційної форми прямих чи опосередкованих стратегічних соціально-комунікаційних взаємин системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, що орієнтована на досягнення порозуміння між представниками різних культур/традицій.

Підрозділ 1.3 **«Комунікаційні аспекти формування міжкультурної**

толерантності» присвячено аналізу гуманізованого сприйняття іншого/інакшостей серед представників державних і недержавних організацій, національно-культурних об'єднань та іноземних представницьких структур, що є основою для встановлення толерантних політико-соціальних та етнокультурних взаємин. У зв'язку з цим запропоноване власне бачення технологічно-правильної побудови толерантного комунікаційного процесу соціальних структур. Виокремлено питання інтолерантного ставлення, стереотипного світосприйняття, журналістської етики, комунікаційної дифамації та ін.

У другому розділі **«Комунікаційні технології міжкультурної діяльності системи місцевого самоврядування Львова»** резюмовано основні прикладні характеристики соціально-комунікаційної взаємодії основних суб'єктів системи місцевого самоврядування.

У підрозділі 2.1 **«Соціально-комунікаційні механізми реалізації міжкультурної комунікації представниками територіальних громад»** узагальнено інтеркультурну діяльність представників територіальних громад Львова, внесено пропозиції щодо налагодження полікультурного виховання у соціально-інформаційному просторі. Запропоновано передумови комплексного застосування соціально-комунікаційних технологій суб'єктів чотирикутника (влада, ЗМІ, громадськість та особистість): здійснення внутрішньої і зовнішньої автоматизації, координоване запровадження системної інформаційно-роз'яснювальної роботи, втілення заходів щодо оптимізації та реорганізації структур інформаційної політики, дотримання морально-етичних норм суспільної взаємодії.

Попри внутрішню суспільно-політичну нестабільність та незадоволення мешканців Львова надмірним розвитком туризму, міська влада успішно застосовує соціально-комунікаційні технології поширення позитивного іміджу міста посеред закордонних партнерів та між іншими українськими регіонами. Для опрацювання соціальних проблем львів'ян, представники Львівської міської ради практикують: співпрацю із засобами масової комунікації, поширення соціальної реклами, вивчення громадської думки завдяки телефонними опитуванням мешканців і фокус-груп, практикування чатів із посадовими особами, та інші мутаційні соціально-комунікаційні технології.

У підрозділі 2.2 **«Інтеркультурні публічні зв'язки Львівської міської ради з містами-побратимами»** введено в науковий обіг стратегічні документи Львівської міської ради, поточний архів відділу закордонної співпраці. Наведено пріоритети транскордонної взаємодії з польськими воєводствами для Львівської області. З метою ефективного формування толерантної і соціокультурної свідомості серед мешканців міст прикордонних територій, транскордонних партнерів, застосовуються комплексні засоби соціальних зв'язків – за посередництвом міжкультурних навчальних програм, політичної комунікації, інтерактивних заходів, прикладних соціально-комунікаційних технологій (перемовин, електронних мереж, інформаційного охоплення і формування іміджу, технологій соціальних зв'язків).

Продемонстровано міста-побратими Львова як учасників системи соціальних комунікацій. Компаративно проаналізовано діяльність місцевого самоврядування Львова, Києва та Луцька у світлі комунікаційної взаємодії з мешканцями територіальних громад та з іноземними партнерами.

Підрозділ 2.3 **«Соціально-комунікаційні технології міжкультурної взаємодії Львова з іноземними представницькими структурами»** присвячено розгляду мутаційної соціально-комунікаційної технології мозкової атаки при аналізі проблем міжкультурної співпраці (за результатами включеного спостереження у міжнародному проекті Британської Ради «Навігатори між культурами» і вільної бесіди з респондентами). Разом з іншими суб'єктами мозкового штурму, підсумовано, що саме завдяки інформаційним та соціально-комунікаційним технологіям, перманентному підтриманню зв'язків (через мас-медіа, дипломатичні та політичні канали), на інтеркультурному рівні можливо плекати мирні взаємини, толерантне ставлення, спільно покращувати імідж світових партнерів.

Акцентовано на новітніх способах взаємодії між іноземними представницькими структурами (на прикладі Львова). Відзначено, що під час «гібридної» війни Російської Федерації проти України в 2014–2016 рр., насамперед у зоні проведення АТО, спостерігається суперечливий інформаційно-комунікаційний вплив на соціум. У дисертації підтверджено специфіку діяльності російського керівництва, що застосовує кодифіковані методи управління громадською думкою, мультипликує спотворені цінності сучасного суспільства, практикує технології інформаційного охоплення та «промивки мізків». Підсумовано, що експансіоністська політика Російської Федерації дестабілізувала інтеркультурну комунікацію між українцями і росіянами шляхом використання інформаційної пропаганди/контрпропаганди, інмутаційних соціально-комунікаційних технологій.

Третій розділ **«Соціально-комунікаційні технології міжкультурної взаємодії інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова)»** присвячений аналізу критеріїв технологічної оптимізації міжкультурної комунікації інститутів громадянського суспільства.

У підрозділі 3.1 **«Участь громадських організацій міста у реалізації соціокультурних технологічних програм»** на прикладі міжкультурної комунікаційної діяльності львівських громадських організацій, підкреслено важливість представлення інститутам влади важливих поточних запитів громадян, популяризації соціально-комунікаційної взаємодії не лише на рівні влада–населення, населення–населення, а й населення–влада. Означено ефективність освітніх, наукових, культурних та соціальних проектів, впроваджуваних громадськими організаціями Львова. Підкреслено, що Інститут Міста та Медіа-відділ ГО «Самопоміч» тривалий час застосовують передові соціально-комунікаційні технології: створення медійних та аналітичних програм, продукування ефірних новин (для Телеканалу 24, Інтернет-видання *Zaxid.net* та ін.), електронної розсилки поточних новин для фахівців мас-медіа, підтримки зворотного зв'язку з мешканцями, реклаमाції в соціальних мережах, забезпечення доступу до гарячої лінії, поширення агітаційного матеріалу.

Підрозділ 3.2 **«Прикладні комунікаційні технології міжкультурної взаємодії неурядових організацій Львова»** резюмує суспільну значимість діяльності недержавних організацій інтеркультурного характеру, серед яких: Британська Рада, Інститут Гете, Шведський інститут, Альянс Франсез, Центр міської історії Центрально–Східної Європи, університетські організації та ін. Зауважено їхнє цільове призначення – розбудова партнерських взаємин із представниками іншої

культури, поширення мистецьких та освітніх надбань власної держави в соціально-інформаційному середовищі країни перебування. Як соціально-комунікаційну технологію класифіковано інтерактивний захід «жива бібліотека», за результатами якого відбувається гуманізація соціокультурних комунікаційних відносин. Запропоновано низку техніко-технологічних змін для бібліотечних установ.

У підрозділі 3.3 **«Вплив української діаспори на розвиток інтеркультурної комунікації в соціально-інформаційному середовищі»** проаналізовано історико-ментальні засади формування західної та східної української діаспори, основні шляхи здійснення соціальних комунікацій між закордонним українством і материнською нацією. Підкреслено ефективність співпраці представників діаспори з Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», з Науковими Товариствами імені Шевченка, зі Світовим Конгресом українців, із іншими державними і неурядовими структурами України. Включно із моментами організаційної, методичної, фінансової, наукової допомоги, надалі слід створювати культурно-інформаційні центри, спільні мистецькі колективи, онлайн-бібліотеки і виставки, інтерактивні підручники, друковані видання різними мовами тощо.

У підрозділі 3.4 **«Стратегічне планування соціально-комунікаційного забезпечення самоідентифікації представників національно-культурних товариств»** (за результатами SWOT-аналізу міжкультурної соціально-комунікаційної співпраці материнської держави з представниками національно-культурних товариств) доведено, що ефективний міжкультурний діалог етнонаціональних організмів можливий лише за цілеспрямованої скоординованої діяльності державних органів, муніципальних структур і національно-культурних об'єднань. Місцями здійснення інтеркультурної комунікації можуть бути: культурно-інформаційні центри, місця спільнотного згуртування, осередки шкільництва, реорганізовані бібліотеки як суб'єкти системи соціальних комунікацій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

1. У контексті глобальної трансформації значення та ролі соціальної комунікації, впливовими на громадську думку та перспективи впровадження комунікаційних технологій є масово-інформаційні продукти. З точки зору суб'єктної стратегічної взаємодії, наведене власне тлумачення міжкультурної комунікації як інтеграційної форми прямих чи опосередкованих стратегічних соціально-комунікаційних взаємин системи місцевого самоврядування (територіальні громади, виконавчі органи влади, органи самоорганізації населення) та інститутів громадянського суспільства (неурядові та неприбуткові організації, недержавні ЗМІ, бібліотечні установи, діаспорні утворення, національно-культурні товариства), що орієнтована на досягнення порозуміння між представниками різних культур/традицій.

Аналіз нелінійної соціально-комунікаційної взаємодії міжкультурних суб'єктів підтвердив, що метою будь-яких культурних відносин повинне бути досягнення: публічних зв'язків із державними структурами; формування осередку

гармонійної інформаційної взаємодії суб'єктів соціальної діяльності, маркетингових комунікацій, іміджмейкінгу; консенсусного мислення, раціонального толерантного світосприйняття; гуманізації політичних процесів; медіа-компетентності місцевих суб'єктів. Важливими є також налагодження об'єктивного ситуативного аналізу, можливість втілення новаторських і креативних тенденцій соціокультурного розвитку, розширення асортименту послуг в індустрії туризму, техніко-технологічний розвиток мас-медіа, впровадження комп'ютерно-технологічних інновацій у медіаосвіту, агрегація контенту міжкультурних напрацювань.

У фокусі уваги також опинилося дослідження критичних аспектів інтеркультурних комунікаційних процесів, серед яких: проблеми імітації діалогу, суспільно-політична нестабільність в Україні, категоричність і партикулярність інтересів соціальних інститутів, корупція в державних органах, низький технічно-методичний потенціал, нормативно-правові неузгодження, стереотипізація та упередження, комунікативна девіація, культурний шок (поширений в основному серед представників закордонного українства).

Відповідно до покликання соціальних технологій і мети міжкультурної комунікації, наведено рекомендації щодо технологічно-правильної побудови толерантного комунікаційного процесу суспільних інститутів. Владні структури повинні забезпечити на належному технічному і фінансовому рівні виконання культурно-просвітницьких, освітніх, літературних, теле- та радіо-послуг, що відповідають за налаштування громадян на гуманізм, підтримку толерантних взаємин. На регіональному рівні достатню увагу слід надати об'єктивному ситуативному аналізу, заручитися підтримкою національних меншин, сприяти доброзичливій атмосфері спілкування і забезпечити загальноосвітні навчальні заклади вченнями про рівноправ'я. Натомість, інтолерантне ставлення проявляється у небажанні прийняти індивідуальність оточуючих людей, у перевихованні партнерів по взаємодії, у категоричності та консерватизмі в оцінках інших людей, у вандалізмі в храмах. Незалежно від інституційного рівня складного багаторівневого інтеркультурного комунікаційного процесу, кожен суб'єкт соціально-інформаційного середовища повинен внутрішньо розривати шаблонне мислення, фахово використовувати сучасні соціально-комунікаційні технології, об'єктивно трактувати вербальні та невербальні сигнали, реалізовувати моделі толерантної поведінки до співбесідника, діяти конструктивно та остерігатися фреймінгу.

2. Досліджено процес освоєння соціальних ролей органами місцевого самоврядування у рамках забезпечення гармонійної міжкультурної взаємодії з партнерами. Для Львівської області, як прикордонної території, важливим є розвиток міжнародних пунктів пропуску, транскордонної співпраці з польськими Підкарпатським і Люблінським воєводствами. Стверджено необхідність впровадження комплексної інтерактивної соціокультурної діяльності на рівні засобів масової комунікації, міської влади, міст-побратимів, міст-партнерів, міст-супутників, іноземних представницьких структур та ін.

Стратегічне співробітництво українських міст (Львова, Києва та Луцька) на міжкультурному тлі супроводжується модернізованими технологіями – інформаційно-маніпулятивними, рекламними, технологіями електронних мереж та іншими кодифікованими методами управління громадською думкою. Підкреслено

важливість об'єктивності, багатоканальності, морально-етичного кодексу діяльності провладних структур; можливість інтерактивного здійснення обміну інформаційними потоками, вірусного розповсюдження даних. Завдяки пропагандистським заходам, рекламі і публіситі, у масовій свідомості формуватимуться необхідні образи суб'єктів внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Квінтесенцією розвитку територіальних громад, як основних суб'єктів місцевого самоврядування, є реалізація основних прав у соціально-економічній та соціально-політичній сферах, поширення полікультурної компетентності педагогів для успішної профілактики нетолерантних взаємин. Для представників місцевого самоврядування проаналізовано методи впровадження багатокультурної освіти, міжконфесійного діалогу, залучення інформаційних інститутів – за сприянням засобів масової інформації, бібліотек, організації платформ і майданчиків для забезпечення зворотного зв'язку.

3. Відокремлено критерії соціально-комунікаційної технологічної оптимізації міжкультурної взаємодії громадських організацій. Представники інститутів громадянського суспільства повинні концептуально налагоджувати виробничі технології, механізми включення громадських об'єднань в соціально-інформаційне середовище. Метою впровадження соціально-комунікаційних технологій у комунікаційну діяльність громадських організацій є: посилення конкурентоспроможності, поширення результатів культурної взаємодії серед представників державних і недержавних утворень, підвищення креативності заходів, рекламація в засобах масової комунікації, розширення спектру інформаційних продуктів, створення контактних груп для швидкого реагування на суспільні зміни. Підтверджено, що інформаційно-кодифіковані методи управління громадською думкою впливають на політичну свідомість і діяльність (як через політичні комунікації, так і за посередництвом ЗМІ, системи просвіти та бібліотек).

4. Завдяки аплікуванню інтерактивного заходу «жива бібліотека», висвітлено ефективні методико-технологічні підходи до організації процесів міжкультурної взаємодії. З огляду на соціокультурну, мас-медійну та інформаційно-комунікаційну складові досліджуваної методики, підкреслено можливість трактування заходу як соціально-комунікаційну технологію. Цільовими групами рентабельних інтерактивних зібрань «живої бібліотеки» є дискриміновані особистості, що потерпають від стереотипів та упереджень. Подальше поширення заходу недержавними інститутами сприятиме подоланню інтеркультурних комунікаційних бар'єрів і поширюватиме знання об'єктивної реальності.

Систематизовано технологію проведення мозкового штурму, виокремлено стратегічну сторону масових комунікацій і соціально-комунікаційних взаємин, названо спеціалізовані PR-технології для органів влади та управління. Технологію колективної генерації ідей розглянуто не лише як емпіричний метод дослідження даних, а власне як результативний соціально-комунікаційний захід, що сприяє подальшому прийняттю оптимальних рішень, ліквідації труднощів взаємодії з іноземними представницькими структурами.

5. Висвітлено питання поширення мемів та Інтернет-мемів, особливо актуальних під час «гібридної» війни Російської Федерації проти України. Минаючи

класичні прийоми ведення бойових дій, означено соціально-комунікаційні технології ведення війни через електронні засоби. Резюмовано, що меми та Інтернет-меми, поширювані російськими мас-медіа, мають на меті сформувати стереотип меншовартості українського народу. Своєю чергою, українці намагаються поширювати карикатури, відео-ролики та новини в ЗМІ, щоб розвінчати міфи, продюзовані кремлівськими політтехнологами. Звідси випливають факти застосування інмутаційних соціально-комунікаційних технологій: трешіміджу, інформаційного протистояння, технологій електронних мереж та чуток тощо.

6. Охарактеризовано багатовимірний процес соціально-інформаційних обмінів між державою походження та емігрантами, який передбачає гармонізацію взаємин із локальними мас-медіа, налагодження транскордонної співпраці. Для вдосконалення міжкультурних комунікацій із представниками закордонного українства та національно-культурними товариствами необхідно: задовольняти інформаційні запити діаспорних утворень; здійснювати соціально-інформаційні обміни за посередництвом медіа-ресурсів; надавати консультавання із застосуванням психотерапевтичних технологій; застосовувати модернізовані соціально-комунікаційні технології перемовин та інформаційного охоплення, технології соціальних зв'язків, електронних мереж і мобільного зв'язку.

Для стратегічної оцінки поточного стану міжкультурної соціально-комунікаційної співпраці материнської держави з представниками національно-культурних товариств важливо аплікувати результати матриці СВОТ-аналізу. Вміння громадських активістів визначати парні комбінації між потенційними загрозами і можливостями, а також внутрішніми аспектами налагодження співпраці із партнерами, формуватиме готовність національно-культурних товариств реагувати на ситуативні проблеми, робити своєчасні висновки, корегувати заходи для підтримання сприятливого іміджу національно-культурних товариств та образу країни на міжнародній арені.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях із соціальних комунікацій:

1. Лалак О. А. Історико–ментальні засади формування української діаспори та інституційно-процедурні механізми взаємодії з Україною / О. А. Лалак // Наук.-виробн. журн. «Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації». — Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2013. — №3–4 (15–16). — С.18–23.

2. Лалак О. А. Соціально–комунікативні стратегії збереження національної ідентичності представниками закордонного українства / О. А. Лалак // Інформаційне суспільство: наук. журн. / [голова редкол. В. В. Різун] ; [голов. ред. В. Ф. Іванов]. — Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. — К., 2014. — Вип. 20. — С. 117–121.

3. Лалак О. А. Теоретико-методологічні засади міждисциплінарного дослідження міжкультурної комунікації в контексті глобальної трансформації значення та ролі соціальної комунікації / О. А. Лалак // Науково-виробничий журнал

«Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації». — № 4 (24). — Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2015. — С. 27–31.

4. Музика О. А. Освіта як чинник гармонізації міжкультурної комунікації: інституційно-процедурні аспекти / О. А. Музика // Український наук. журн. «Освіта регіону»: Політологія. Психологія. Комунікації. — К.: Університет «Україна», 2013. — № 1 (31). — С. 106–110.

Статті у фахових виданнях із політології:

1. Музика О. А. Вплив недержавних інститутів на впровадження ідей полікультурності (на прикладі інтерактивного заходу «жива бібліотека») / О. А. Музика // Вісн. Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журн. — К.: Міленіум, 2012. — № 2. — С. 232–236.

2. Музика О. А. Деякі інституційно-процедурні аспекти функціонування міжкультурної комунікації (на прикладі міста Львова) / О. А. Музика // Слов'янський вісн.: зб. наук. праць. Серія «Історичні та політичні науки». — Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету. — Рівне, РІС КСУ, 2011. — С. 220–224.

3. Музика О. А. Міжінституційна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських організацій у сфері міжкультурної комунікації (на прикладі міста Львова) / О. А. Музика // Вісн. Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журн. — К.: Міленіум, 2012. — № 1. — С. 231–235.

Статті, які входять до міжнародних наукометричних баз:

1. Лалак О. А. Інтелектуальні продукти соціально-комунікаційних мереж у процесі міжкультурної інтеракції / О. А. Лалак // Молодий вчений : наук. журн. — № 2. — Херсон: Гельветика, 2016. — С. 246–250.

2. Музыка О. А. Мозговая атака как метод анализа проблем кроскультурного взаимодействия / О. А. Музыка // Ежемесячный научн. журн. «Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук». — Москва, 2013. — № 03 (50). — С. 332–336.

АНОТАЦІЯ

Лалак О. А. Соціально-комунікаційні технології міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.06 – прикладні соціально-комунікаційні технології. – Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2016.

Комплексно досліджено соціально-комунікаційні технології міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (на прикладі Львова). Категоріально ідентифіковано суб'єкти суспільних відносин, які спроможні впроваджувати професійні стандарти для

створення компромісної комунікаційної дійсності. З'ясовано критерії соціально-комунікаційної технологічної оптимізації міжкультурної взаємодії системи місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. Виокремлено методико-технологічні аспекти толерантизації системи соціальної діяльності: інтерактивний захід «жива бібліотека», мозкове штурмування, компетентне впровадження міжкультурної освіти (на прикладі Львова). Означено мас-медійні передумови створення та поширення мемів як комунікаційних технологій неоголошеної «гібридної» кібер-війни Російської Федерації проти України. За результатами аналітичної таблиці СВОТ-аналізу, вказано на основні шляхи здійснення соціальних комунікацій між національно-культурними товариствами, закордонним українством і материнською нацією.

Ключові слова: соціально-комунікаційна технологія, система місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства, мас-медіа, Львів.

АННОТАЦІЯ

Лалак О. А. Социально-коммуникационные технологии межкультурного взаимодействия системы местного самоуправления и институтов гражданского общества (на примере Львова). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.06 – прикладные социально-коммуникационные технологии. – Институт журналистики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2016.

В работе классифицировано межкультурную коммуникацию как интеграционную форму прямых или опосредствованных стратегических социально-коммуникационных взаимоотношений системы местного самоуправления (территориальные общины, исполнительные органы власти, органы самоорганизации населения) и институтов гражданского общества (неправительственные и неприбыльные организации, негосударственные СМИ, библиотечные учреждения, диаспорные организации, национально-культурные общества), ориентированную на достижение понимания между представителями разных культур и традиций.

Утверждена необходимость эффективной комплексной интерактивной социокультурной деятельности на уровне средств массовой коммуникации, городской власти, городов-побратимов, городов-партнеров, городов-спутников, иностранных представительских структур и других. Компаративно проанализировано деятельность местного самоуправления Львова, Киева и Луцка с точки зрения коммуникационного взаимодействия с жителями территориальных общин и с иностранными партнёрами. Стратегическое сотрудничество украинских городов на межкультурном фоне сопровождается информационно-манипуляционными и рекламными технологиями; предусматривает применение комплексных средств социальных связей – при посредничестве межкультурных учебных программ, политической коммуникации, интерактивных мероприятий, прикладных социально-коммуникационных технологий (переговоров, электронных

сетей, формирования имиджа, технологий социальных связей). Проанализированы также методы внедрения многокультурного образования, межконфессионального диалога, привлечения информационных институтов – при содействии средств массовой информации, библиотек, организации платформ и площадок для обеспечения обратной связи и т. п.

Предложено представителям институтов гражданского общества концептуально наладить производственные технологии и механизмы включения общественных объединений в социально-информационную среду. Отмечено эффективность мероприятий общественных организаций Львова, которые распространяют образовательные, научные, культурные и социальные проекты на международном уровне.

Учитывая социокультурную, масс-медийную и информационно-коммуникационную составляющие методики «живой библиотеки», подчеркнута возможность трактовки мероприятия как социально-коммуникационную технологию. Систематизирована также технология проведения мозгового штурма, показана стратегическая сторона массовых коммуникаций и социально-коммуникационных взаимоотношений, названо специализированные PR-технологии для органов власти и управления. Технология коллективной генерации идей рассмотрена как эмпирический метод исследования и как результативное социально-коммуникационное мероприятие, которое способствует дальнейшему принятию оптимальных решений. По результатам наблюдения, отмечены критерии технологической оптимизации межкультурной коммуникации с иностранными структурами.

Обобщение трудов украинских и зарубежных учёных подтвердило специфику деятельности российского руководства, которое применяет кодифицируемые методы управления общественным мнением, масс-медийно распространяет мемы и Интернет-мемы, мультиплицирует искаженные ценности современного общества, практикует технологии информационного охватывания и «промывки мозгов» во время «гибридной» войны Российской Федерации против Украины. Это подтверждает факты применения инмутационных социально-коммуникационных технологий: трешимиджа, информационного противостояния, технологий электронных сетей и слухов.

Для совершенствования межкультурных коммуникаций с представителями заграничного украинства и национально-культурных обществ целесообразно: удовлетворять информационные запросы диаспорных организаций; мультиплицировать ценности материнской нации за рубежом; осуществлять социально-информационные обмены при посредничестве медиа-ресурсов; предоставлять консультирование с применением психотерапевтических технологий; технологически оптимизировать предохраняющие мероприятия и средства интерактивной коммуникации (путём использования модернизированных социально-коммуникационных технологий переговоров и информационного охватывания, технологий мобильной и социальных связей, электронных сетей, психотерапевтических технологий).

Ключевые слова: социально-коммуникационная технология, система местного самоуправления, институты гражданского общества, масс-медиа, Львов.

SUMMARY

Lalak O. A. Social and communicative technologies of intercultural cooperation between the system of local government and civil society organizations (on the example of Lviv). – Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Social Communications within speciality 27.00.06 – Applied Social Communication Technologies. – The Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

Thesis is dedicated to the complex research of social and communication technologies of intercultural cooperation between the system of local government and civil society organizations (on the example of Lviv). In this paper there were categorially identified subjects of public relations, who are able to introduce professional standards of creating a compromise communicative reality. It was also found the criteria of social and communication technologies of optimization the intercultural cooperation between the system of local government and civil society organizations. Author singled out some methodological and technological aspects of teaching tolerance in the social activity: an interactive event «living library», a brainstorming session, a competent implementation of intercultural education (for example, in Lviv). The author determined the mass media prerequisites for development and spreading of memes as communication technologies, during the undeclared «hybrid» cyber-war of the Russian Federation against Ukraine. According to the results of analytical tools of SWOT-analysis, there were indicated main ways of realization of social communication between national and cultural associations, foreign Ukrainians and maternal nation.

Key words: social and communication technology, system of local government, civil society organizations, mass media, Lviv.